

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 4 fillér.

MEGJELENIK HETVENKÉNT ÉVSZER:
szombaton és egyes rendkívüli alkalmakkor.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városi közlevéltár (városi ház,
földszint 7. sz. és földszint
és keletkező).

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
iródnája. Ide küldendő az előfizetési díjak és hirdetések.

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. •• Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadóhivatalos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Polgármesteri jelentés 1908. évről.

(Folytatás.)

Postaforgalom Debreczenben 1908-ban.

Bérmentes és bérmentelen levél és zárt levelező-lap érkezett	2.500,368 drb.
Levelező-lap	1.522,040 "
Nyomtatvány és áruminta	754,676 "
Portómentes, egyszerű és ajánlott levélpostai küldemények	453,492 "
Ajánlott díjköteles levél érkezett	154,024 "
" " feladatott	177,684 "
Csomag érkezett	251,160 "
" " feladatott	200,200 "
Pénzeslevél érkezett	15,236 "
" " feladatott	16,900 "
Portómentes pénzeslevél és csomag érkezett	15,392 "
Portómentes pénzeslevél és csomag feladatott	" " "
Utánvétel érkezett	42,224 "
Megbizások darabszáma	6,125 "
Utánvétel érkezett	211,478 "
Értékben.	11.471,243 kor.
Utánvétel feladatott.	150,618 drb.
Értékben.	9.986,492 kor.

Távirat forgalom.

Feladatott	102,534 drb.
Érkezett	75,126 "

Takarékpénztári és cheque forgalomban.

Befizetett.	15.195,360 kor.
Kifizetett.	3.691,567 "

Távbeszélő forgalom.

Az előfizetők száma	729
Az állomások száma	747
A beszélgetések száma	3.513,097

Az a nagyon üdvös kormányintézkedés, mely szerint a lényegesebb forgalmat kimutatni tudó s egymáshoz közel eső városok interurban díja leszállítatik, a gyakorlatban máris érezteti jótékony hatását különösen az által, hogy az egyes gazdasági emporiumokat szorosabban kapcsolja egymáshoz.

Mint általános óhaját jelzem a budapesti és bécsi viszonylatok használatának megkönnyítését részint több áramkör beállításával, részint a beszélgetési díj leszállításával.

A debreczeni m. kir. dohánygyár forgalma.
Az 1908. ében eladáts alát került gyártmányok.

Menyiség faj	Eladási érték		Jegyzet
	K	F	
Hazai pipadobány	180,000		A mult évi dohánytermés mennyiségileg jó közepes, minőségileg közepeszerű volt. A debreczeni dohánygyár árutermelése csökkent.
" Kapa	340,080		
" " " " " "	432,224	80	
Debreczeni pipadobány	128,460		
Magyar I.	416,820		
Magyar II.	8,261,040		
Simlód.	134,880		
Lejgt. magyar szivarkadobány	2,891,360		
Közepfinom magyar	46,080		
" " " " " "	2,426,400		
Magyar szivarka	2,558,480		
Virginia	1,690,000		
Dobánylugvív kivonat	84,178		
Összesen	19,561,772	80	

Debreczeni termény és áruaktári forgalom 1908. évben.

1908.	Termény fajonként és métermázsanként						
	Buza	Rozs	Árpa	Zab	Tengeri	Repce	Vegyés
Raktárkészlet volt 1908 január 1-én	18,923	35,046	8,347	3,854	898	551	5,024
Beraktározás volt 1908-ban	17,123	96,773	10,757	16,490	5,217	2,209	4,849
A beraktározott termény összesen	36,546	131,819	19,104	30,344	6,115	2,260	9,873
A kiraktározás 1908-ban... ..	29,962	84,238	15,076	7,170	6,016	2,752	6,637
Készlet 1908-ban	6,854	47,581	4,028	13,174	99	8	3,236

A református főgymnasium.

A református főgymnasiumban az 1908–09. tanévben 17 rendes-, 5 helyettes-, 1 segéd-, 2 mel-
léktanítvány-, 5 rendkívüli tantárgytanító tanár és
4 hitoktató működött. A tanárok közül 7-en na-
gyobbirodalmi munkásságot fejtettek ki. Az iskolai
év szeptember 9-én nyílt meg.

A tanulók előmenetelét tekintve általános
osztályzatra:

jeles 13,45%;

jó 27,64%;

elégéses 45,94%;

elégtelen 12,97%.

Magaviseletre nézve:

jó 91,42%;

szabályszerű 8,58%.

A tanuló ifjuságnak a fegyverkezelésben,
oéllövésben és a kapcsolatos katonai gyakorla-
tokban kiképzése, amellyel a honvédelmi miniszter
a vallás- és közokt. miniszterrel egyetértőleg a
mult iskolai évben a debreczeni kir. tankerület-
ben a debreczeni ref. főgymnasiumban tett kísér-
letet, ezen iskolai évben a honvédelmi miniszter
támogatásával rendszeresítettett. A gyakorlatok-
ban a VII. és VIII. osztálybeli tanulók vettek részt.

A növendékek egészségi állapota általában
kielégítő volt.

Beiratkozott 620 nyilvános és 20 magán tanuló,
ez utóbbiak közül 2 leány.

Göröptöltőt tanult 71 növendék.

Vallásra nézve: református 552; ág. h. ev. 19;
unitárius 3; róm. kath. 6; gör. kath. 3; izr. 22.

Nyelvre nézve magyar 602, német 4. Hely-
beli volt 346.

Jutalomban részesült 40, segélyben 192 nö-
vendék. Ösztöndíjas volt 147, féltandíjas 152,
negyedandíjas 31, tandíjmentes 38. Kedvezmé-
nyes lakást kapott 101. Tápintézetben volt 139
növendék. Érettségi vizsgára jelentkezett 44 nö-
vendék, kik közül jelesen érett 17, jól érett 19,
érett 7 lett, javító vizsgára utasított 1. Rend-
kívüli tantárgyat tanult 118.

Megemlítendő végül, hogy az 1909–10. isko-
lai évtől kezdődőleg a tanítás az egyházkerületi
gyűlés határozata folytán az eddigi délelőtti és
délutáni tanítás helyett egyfolytában fog történni.

Az egyházkerületi közgyűlés e határozatával a
szülők közöhhajásának tett eleget.

Ref. tanítóképző.

Az intézet népessége — a régebbi tulmagos
létszámról lejjebb szállva — mérsékeltbb szin-
vonalra jutott. A teljes létszám: I. osztályban 45;
II-ban 33; III-ban 32; IV-ben 42, összesen 157,
amely szám az előbbi évihez képest 6 keveseb-
bést mutat. A létszám azonban a hasonló intéze-
tekhez képest így is jóval felülmúlja az átlagot
és inkább magasnak, mint normálisnak tekint-
hető. Szomorú jelenség, hogy a tanuló ifjusá-
gnak túlnyomólag a gyengébb része lép át a tani-
tói pályára, aminek természetesen következménye,
hogy ez a gyengébb elem a fokozottabb munkát
nem bírja s igen nagy az ismélésre és javításra
utasítottak száma.

A tanulók — egy kivételével — mind magyarok
voltak. Egy román nemzetiségű okleveles tanító
a magyar nyelv tanulása végett jött az intézetbe.

Vallás tekintetében 4 róm. kat., 1 gör. kath.,
a többi református.

A növendékek előmenetele kielégítő ered-
ményt mutat.

Erkölcsei tekintetben az ifjuság viselkedése
nagyobb részben kifogástalan volt.

A tanulók egészségi állapota nem mondható
kedvezőnek.

A tanítóképző intézeti tanulók tandíjat nem
fizetnek.

Jogszoigaltatás 1908-ban

(a váltókeresetek, csődügyek, cégügyek tekin-
tében).

A debreczeni kir. törvényszékhez, mint ke-
reskedelmi bíróságához beadott 1908-ban:

Rendes váltókereset 424

Sommás " " " " " " 3052

Csődügy " " " " " " 18

Csődügyeknél a passiva 1.222,326 K

" az aktiva 781,161 K

Bejegyzett cég volt 1907 végén 1702

1908 folyamán bejegyeztetett 64

1908 folyamán töröltetett 185

Volt az 1908. év végén 1581

Kivándorlás.

A legutóbbi évek kivándorlási statisztikája azt bizonyítja, hogy a magyarországi munkásviszonyokat az amerikai munkásipar irányítja. Míg az 1907. évben 170 egység vándorolt ki városunkból, addig az elmúlt 1908. évben — mely évben Amerikában ipari pangás volt — csak 46 egység. Az államigazgatás az utóbbi évek szociálpolitikai alkotásaival igyekszik a bajt orvosolni. Remélhető is, hogy a munkásbaleset és betegesélyező törvény, uszora törvény szigorítása, végrehajtási novella, adómentes létminimum felemelése, a telepítési törvény, — mely még csak tervezet — s a választói jog reformja, mind hozzáfognak járulni az orvosláshoz.

Utlevéllel kivándorolt Debreczenből az 1908. évben összesen 46 egység. Ebből 19 férfi, 27 nő. Kereskedő és ipari foglalkozású 11, földműves és egyéb 35.

Az osztrák-magyar bank debreczeni fiókjának műveletel 1908-ban.

1. Váltók, warrantok és értékpapírok összleszámitolása	78,253,026 K
2. Engedélyezett kölcsönök kézzizálogra	10,009,800 „
3. Benyújtott beszedési értékpapírok	73,206 „
4. Külföldi piacokra szóló váltók vétele, lejárt értékpapírok és szelvények beváltása, bizományi ületek, záloglevelek vétele és eladása stb.	205,996 „
5. A műveletek összege	88,542,028 „
6. Nyers jövedelem	800,023 „
7. A kezelés költségei, továbbá adók, állami illetékek és egyéb kiad.	252,683 „
8. Nyereség	547,339 „

A debreczeni részvénytársasági pénzüintézetek forgalma 1908-ban.**1. Alföldi takarékpénztár.**

Részv. tőke 1,200,000 kor. — Tiszta nyereség 172,046 kor. — Osztalék 8½%.

2. Általános takarékpénztár.

Részv. tőke 1,000,000 kor. — Tiszta nyereség 61,743 kor. — Osztalék 4%.

3. Bankgyesület R. T.

Rész. tőke 800,000 kor. — Tiszta nyereség 72,377 kor. — Osztalék 5%.

4. Debreczeni Hitelbank.

Részv. tőke 600,000 kor. — Tiszta nyereség 75,618 kor. — Osztalék 7%.

5. Első Takarékpénztár.

Részv. tőke 3,000,000 kor. — Tiszta nyereség 797,331 kor. — Osztalék 23%.

6. Forgalmi Bank R. T.

Részv. tőke 600,000 kor. — Tiszta nyereség 86,734 kor. — Osztalék 7½%.

7. Ipar- és kereskedelmi Bank.

Részv. tőke 1,200,000 kor. — Tiszta nyereség 129,017 kor. — Osztalék 68%.

8. Közgazdasági Bank R. T.

Részv. tőke 1,400,000 kor. — Tiszta nyereség 200,118 kor. — Osztalék 9%.

9. Takaréék és Hitelintézet R. T.

Részv. tőke 500,000 kor. — Tiszta nyereség 67,480 kor. — Osztalék 8%.

Kereskedelem.

Az árúkereskedelem helyzete az előző évekhez viszonyítva mit sem változott. A termés türehető eredménye folytán az üzleti forgalom egyes ágaiban volt ugyan némi fellendülés észlelhető, a végeredményben azonban ez nem idézett elő javulást, mert az évek óta tartó ipari pangás, különösen pedig az a körülmény, hogy az építő ipar a múlt évben ugyszólván teljesen szünetelt, az üzleti forgalmat sokkal inkább csökkentette, semhogy azt a valamivel kedvezőbb termés okozta némi fellendülés ellensúlyozhatta volna.

Bukások és fizetéseképtelenségek csak szórányosan és csupán azon kereskedők körében fordultak elő, akik minden üzleti tőke és nagybára szakértelem nélkül, merész vállalkozásként szerencsét próbálva alapítottak üzletet.

A kereskedelmi szervezetek közül ki kell emelnem a Debreczeni Kereskedő Társulatot, mely már közel 200 éve áll fenn. Érdekképviseleti munkássága mellett kebelében több irányú kereskedelmi oktatási intézményt tart fenn. A társulat tagjainak száma 89. Brutto vagonya 857,387 kor., tiszta vagonya 527,563 korona volt az elmúlt év végén.

A Kereskedelmi Csarnok Debreczenben a szűkebb kereskedelmi külön érdekek munkálása mellett tagjai társadalmi igényeit is szolgálja.

Megemlíthető még az O. M. K. E. debreczeni fiókja is, amely közel 1800 koronás költségvetéssel szolgálta a kereskedők külön érdekeit.

Kereskedőink ez évben is panaszkodtak a vagonhiány miatt.

Az elmúlt esztendő gabona termése közepes volt, viszont Ausztriában lényegesen jobb levén, mint az előtte való esztendőben, sem a buza, sem a rozs nem vitetett nagy mértékben ki, buzánk legnagyobb része a belföldi malmok által dolgoztatott fel.

Tavalyi szüretünk oly bőtermésű volt, hogy erre az 1878. év óta nem volt példa; a hozam hordanként átlag 45-től 50 hektoliterre tehető. Minőségileg a termett bor a kiválók közé sorolható. A szőlőkertészet menete az egész éven át jó volt.

Ami a must árat illeti, közönséges kerti must 12 koronától 16 koronáig kelt hektoliterenként, fajmust pedig 25-től 27 koronáig.

Debreczen város gyári és nagyipari élete 1908-ban.

Vas- és fémipar. A debreczeni *vasöntőde* és géplakosság öntvényekből, kisebb ipari- és gazdasági gépekből évente 80,000 korona értékben termel. Specialitásai: szivattyúk és borsajítók. Alkalmazottainak száma 32 férfimunkás.

A Neubauer-féle sodronyszövőgyár igen jelentős fejlődésnek indult, kivált saját találmányu betontümbös csövesoszlopai és sodronykerítései igen terjednek. A sok kontár és az osztrák és német árúk versenye igen erős.

A Veréb Lajos féle *Első debreczeni sárgyár* nyomott árak mellett gyöngye üzletétvét élt; külföldi verseny nyomása rendkívül megnehezíti helyzetét.

Gebauer Károly érckoporsó gyára szintén kedvezőtlen üzletétvét élt.

Téglagyáraink általában kedvezőtlen üzletétvét évről panaszokodnak.

Fazekasok, kályhások. Tóth Lajos cserépkályha készítő üzletmenete az építkezések szünetelése folytán évek óta gyenge.

Faipar. A fafeldolgozó iparágak közül a bútorgyártás is kedvezőtlen üzletétvét élt. Pedig bútorgyárosaink, mint Killer Ede, Schwarz Vilmos, Varga József, ugyszintén igen számos műasztalos olyan tökéletes és modern bútorberendezéseket készítenek, hogy a legkiválóbb külföldi árúk kal felvehetik a versenyt.

A *hordógyártásra* kedvező üzletétvét eredményezett a múlt évi bőséges szüret. A br. Györffy Miklós-féle hordókészítő műhely igen jelentős forgalmat csinált.

Hangszeripar. Ez iparból *id. Kerékgyártó István orgona készítő* a múlt évben 16,000 kor. forgalmat ért el. Műhelyében 4 H. P. benzinnmotorja és több munkagépe van; 5—8 munkással dolgozik. Nagy hátrányára van, hogy tanoncot nem tud kapni.

Táncsér György hegedűkészítő igen kevés forgalmat volt képes elérni.

Bőrfeldolgozó iparágak közül a cipész és oszmadia iparosok közepes eredményű évet éltek. Sajnálatos, hogy a debreczeni oszmadia termelő szakcsoport végleg hajótörést szenvedett.

Kefegyártás. *Falk Armin és Társa* mindenféle kefe, ecset és moszóel árukat — részben szabadalmazott saját, speciális oljával — egy millió korona értékben állít elő. Alkalmaz egy 120 H. P. gőzgépet és számos munkagépet. Foglalkoztat 500 munkást (fele részben nők). Üzletmenete elég normális volt. Kivitele igen nagymérvű.

A *Stern József és Testvére* kefégyár r. t. 4—500 munkással dolgozik (fele nő). Egy 100 H. P. gőzgépet használ és számos munkagépet. Kivitele igen nagymérvű. A kefégyárak múlt évi forgalmára igen kedvezőtlenül hatottak a bizonytalan balkáni állapotok, kivált az erős török bojkott.

A *Dömsödy Ferencé félszőgyárának*, — mely egy motornal és több munkagéppel dolgozik — 16 munkása van. Mintegy 30,000 korona értékű fésűt, kaszakőtartót, játéktrombitát állít elő.

Malomipar. Az István gőzmalom Részv. Tár. 780,000 mm. buza; 54,000 mm. rozsliszt termelés-

sel 12,000,000 korona forgalommal legfontosabb vállalataink egyike. Egy 1000 H. P. stabil gőzgépet és egy kis elektromotort használ; 138 malommunkást és 44 napszámot foglalkoztat. Kivitele Ausztria, Német, Francia, Angolországba és Hollandiába van.

Az *Erzsébet malom R. T.* 750,000 korona forgalmat ért el; egy 120 H. P. gőzgépe és 24 munkása van.

Husfeldolgozóipar. Legnagyobb ilyen cégeink: *Debreczeni Lajos* hentes, ki 500,000 korona forgalmat és Szabó Mihály hentes, ki 400,000 korona forgalmat csinált.

A *Vidomi Testvérek és Társa* szalámi gyára 400,000 kor. értékű szalámit termel, mely mennyiségéből cirka 75%-ot Ausztriában értékesítenek.

Halkonzervgyártás. A debreczeni halkonzervgyár R. T. a múlt évben egyesült a budapesti Welleminszky és Gottlieb R. T.-gal és most mint Welleminszky és Gottlieb „Adria” halkonzervgyárak R. T. folytatja üzletét. A debreczeni gyár ecetes halkonzerveket állít elő évi 300—350,000 korona értékben. Foglalkoztat átlag 30—40 férfi-, 80—90 nőmunkást. Csemege és pácolt halakból kivitelük a Balkán államokba igen nagy. Múlt évi üzletmenetük a tartós tél és jó bortermés következtében igen jó volt és a kereslet várakozáson felül fokozódott.

Eecelgyártás. Gyurcsán Béla gyára 12,000 kor. értékű ecetet termel. 2 munkása van.

Vegyipar. Városunkban a szappangyártás igen jelentős. Főleg a Békéssy Róza és Társa gyára (500 kor. forgalommal) és az Első Debreczeni Szappangyárosok Társasága csinálnak nagy forgalmat.

Nyomdaipar és könyvkötészet. Első helyen áll a városi nyomda, mely mostanában terjeszkedett ki messzeemenőleg. A Hoffmann és Kronovitz-féle nyomda is nagyobb szabású és sok munkást foglalkoztat.

Könyvnyomda egy van, a Kleinfeller Károlyé.

A *könyvkötőipart* illetőleg iparosaink már teljesen színvonalon állanak. Ilyen modern könyvkötészet pl. Dávidházy Kálmán és társáé. Könyvkötő, bérdiszmuves, dobozgyártó munkák minden faját oly művésziességgel és tökéletességgel készítik, hogy erről már országszerte nevezetesek. Évi 170,000 korona forgalmat csinál. Műhelyeiben öt villam motort és nagyszámu munkagépet használ. Alkalmaz 38 férfi és 83 női munkást.

Kiváló fiatalabb ily műhely még az Antalffy Ferencé.

Építőipar. A múlt esztendő az építkezések terén hanyatlást mutatott. Panaszolják építő iparosaink a munkabérek drágaságát és a munkásbiztosítási bejelentések terhes formaságait. Kiadott építési engedély:

Lakházra	300
Melléképületekre	34
Gyári épületekre és műhelyekre	9
Összesen	343

Fonó-, szövőipar. A debreczeni első szalagszővőgyár R. T. köpert és lámpabetelet sző, 80—100,000 korona évi értékben. Egy 20 H. P. szivó-

gázmotort használ és 15 férfi-, 20–25 nőmunkást foglalkoztat.

A *harisnyakötőipar* terén Benyáts Emil vállalata jelentékeny eredményt ért el.

A paszománt és gombkötő iparban Debreczenben két igen érdemes vállalat foglalkozik. Egyik Bányai Józsefé, mely 30–40,000 korona évi termelést ér el és 16–22 munkást foglalkoztat, a másik Schwercz Árminé, melyet most villamhajtásra rendezett be és jelentősen megnagyobbított.

Figyelmet érdemlő vállalkozás *Hirschfeld Ármin halászháló* készítő gyára, mely villamos motorral és 2 munkagéppel dolgozik; a gyárban 4 munkást, otthon dolgozó háziiparost 60–80-at is foglalkoztat. A gyárüzem még egészen új, de már is igen jelentős forgalmat esinál; kivitele is van, főleg Ausztriába és a Balkánra.

A *háziipari foglalkozást* illetőleg városunkban nagyobb mérvben fűzfavesszők feldolgozásával foglalkoznak.

Megemlíthető végül a *sódenaturáló* telep, melynek raktárából az elmúlt évben 55 iparos 102 esetben kapott iparsót.

Debreczen sz. kir. város iparos tanonciskolája.

1. Létszám.

Beiratott az esti iskolába	1179
Csak a rajziskolába	210
Összesen	1389
Mesterségével felhagyott	118
Felszabadult	118
Meghalt	6
Összesen	242
Maradt az iskolai év végén	1147

2. Illetőség.

Debreczeni illetőségű	786
Vidéki	603

3. Vallás szerint.

Reform.	1057
Ág. ev.	8
Róm. kath.	222
Gör. kath.	38
Gör. kel.	4
Unitárius	5
Izraelita	53
Összesen	1389

4. Életkor szerint.

12–15 évesig	338
15 évnél idősebb	1051
Összesen	1389

5. Nemzetiség. (Anyanyelv.)

Magyar	1380
Német	5
Tót	1
Cseh	1
Bolgár	1
Oláh	1
Összesen	1389

6. Mesterség.

Az 1389 iparostanuló 72 iparág között oszlik meg. Legtöbb tanuló volt a következő iparágakban:

Kőmives	160
Asztalos	131
Csizmadia	129
Cipész	123
Lakatos	96
Férfiszabó	70
Hentes	61
Géplakatos	55
Kovács	52
Áos	48
Bádogos	31
Műszerész	31
Szobafestő	27
Borbély-fodrász	26
Kefekötő	26
Könyvkötő	23
Timár	23
Kerékgyártó	22
Kárpitos	20

7. Mulasztás (az iskolai év végén)

az esti iskolában.

Igazolt mulasztás	3,497 óra
Igazolatlan mulasztás	7,170 „
Összesen	10,649

a rajziskolában:

Igazolt mulasztás	2,072
Igazolatlan mulasztás	7,162
Összesen	9,234
Mulasztási órák főösszege	19,883

8. Előmenetel (az iskolai év végén)

az esti iskolában:

Jeles	94 tanuló
Jó	255 „
Elégséges	438 „
Elégtelen	63 „
Nem osztályozható	49 „
Összesen	1009 tanuló.

a rajziskolában.

Jeles	118 tanuló
Jó	240 „
Elégséges	885 „
Elégtelen	89 „
Nem osztályozható	64 „
Összesen	896 tanuló.

Ref. népiskolák.

A reform. iskolák száma, beleszámítva a ref. felsőbb leányiskolával kapcsolatos elemi iskolákat és a főiskolai gyakorló iskolát is 68.

Ref. elemi tanítók száma 47.

Ref. elemi tanítónők száma 21.

Az egész év folyamán beírt növendékek száma:

Fiu	2311
Leány	2208
Összesen	4519

Az utcai iskolák fenntartási költsége, beleértve a 10,510 korona ez évre nyert államsegélyt is, 144,789 korona 87 fillér.

A tanulók előmenetele általában dicséretes.

Országos Tanítói Árvaház.

Az Országos Tanítói Árvaházban a gondozott növendékek száma 172. Ezek közül fiú 88, leány 84.

Az árvaház ez évi költségvetése szerint kiad 92,000 koronát, mely teljes egészében Debreczenben marad.

Az árvaház növendékei a városi iskolákban nyerne kiképzést.

A tanulási eredmény, — mióta az árvaház fennáll — ez évben volt a legjobb. Kötőnő 20%, jeles 35%, jó 35%, elégséges 7%, elégtelen 3%.

A növendékek a haza különböző részeiből valláskülönbőség nélkül vétetnek fel.

Az intézetet nem az állam, hanem a tanítók országos nyugdíj-alapja tartja fenn.

Az árvaház 14 éve áll fenn. Alapításához a város jelentékeny anyagi áldozattal járult.

Az intézeti nevelők száma — élükön egy igazgatóval — 6.

Van az intézetnek Csizén, a görvélyes árvák számára egy gyógyháza, melyben a szűnődő alatt a görvélyes árvák nyerne gyógykezelést.

A siketnémák államilag segélyezett intézete.

Ez iskolai évben 6 osztályban 74 volt a növendékek száma, kik közül az év folyamán kettő tördévésben elhalt. A tanerők száma a hitoktatókkal együtt 9 volt.

Az intézet ez évben is állami, törvényhatósági és községi segélyekből és jótékony adományokból tartotta fenn magát.

Az igazgató tanács a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur által rendelkezésre bocsátott 10,000 K évi segély felhasználásával az új intézeti épület emelését tervbe vette.

M. kir. állami fémipari szakiskola.

Az iskola, — mely a kereskedelemügyi miniszter ur 49,151—1908. számú rendeletével létesített — első tanfolyamát 1908 szeptember hó 15-én nyitotta meg.

Felvételeire mintegy százan jelentkeztek. E nagyszámú jelentkezés tette szükségessé, hogy az évfolyamonként 30 tanulóra szervezett iskola már alapításakor 40 tanulóra bővítetteti ki.

Az intézetben alkalmazásban volt 1 igazgató, 1 rendes, 1 óraadó tanár, 1 iskola orvos, 1 művezető, 2 lakatos előmunkás és 1 szolga.

Az intézet fennállásának ezen első évében a műhely oktatás is csak 1-ső évfolyambeli növendékekre szorított. Ezek a lakatos munkák elemeivel foglalkoztattak.

Az iskolai műhely fel van az idő szerint szerelve 40 ifju részére satu munkaasztallal, 1 gyorsfúró géppel, 2 lábbal hajtható vasesztergővel, 1 kőszőrülögéppel, 1 géppólvával, 1 géplyukasztóval és 2 kovácstűzzel. Ezenkívül vannak precíziós mérő, rajzoló szerszámok és a tanulók-

nak teljes felszerelt szerszámkészlet bocsátatik rendelkezésre.

A tanulók előmenetele:

Jéles 18%.

Jó 48%.

Elégséges 28%.

Elégtelen 6%.

Az intézet új monumentális épületének építése valószínűleg már az 1910. év tavaszán megkezdhető lesz.

(Folyt. köv.)

17,200. szám.
III. 3.

Magyar királyi földművelésügyi miniszter.

Körrendelet.

Valamennyi vármegye alispánjának, thjf. város tanácsának és a fiúmei m. kir. tengerészeti hatóságának.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter ur, a m. kir. belügyminiszter ural és velem egyetértőleg folyó évi november 18-án kelt 85,328. számú rendeletével, a hivatalos, illetőleg tudományos megvizsgálásra szánt állati hullák, hullarészek és kóros szervek vasuti szállítását a következő feltételek pontos betartásához kötötte:

I. Állati hullákat, hullarészeket és kóros szerveket hivatalos, illetőleg tudományos megvizsgálás céljából rendszerint csakis a következő hatóságok, illetőleg személyek adhatnak fel vasuti szállításra:

A főszolgabírák, rend. tan. városi polgármesterek, *törvényhatósági joggal felruházott városok rendőrkapitányai*, Fiumében a rendőrfőnök, a magyar-horvát tengerparton a révkapitányok, illetőleg ezek helyetesei, továbbá a m. kir. állatorvosi főiskola, a budapesti országos bírósági vegyészeti intézet, a m. kir. állategészségügyi felügyelők, a *törvényhatósági m. kir. állatorvosok*, a fiúmei m. kir. állatorvos, a járási illetőleg városi m. kir. állatorvosok, a m. kir. állategészségügyi hivatalok, és a m. kir. belépő állomások, végül a *városi, a községi, a kör-, a vágóhídi és a magán-állatorvosok*.

Kivételesen magánfelek is feladhatják a szóban forgó küldeményeket a jelzett célra leendő szállítás végett, az illető küldeményekre vonatkozó fuvarlevelekben azonban mindenkor állatorvosnak kell igazolni a jelen rendelet V. pontjában foglaltaknak megfelelőleg azt, hogy a csomagolás az előírt követelményeknek megfelel, a feladó magánfelet pedig az alábbi VI. pontban foglalt felelősség terheli.

II. A küldeményeket kizárólag csak a budapesti m. kir. állatorvosi főiskola (VII. Rottenbiller-utca 23—25. sz., a főiskola bakteriologiai intézete VII. Hungária-körút 245. sz.) azon intézetéhez, amelyben a feladó a vizsgálatot végeztetni óhajtja, további a budapesti országos bírósági vegyészeti intézethez lehet címezni.

III. A küldeményeket az I. pontban megnevezett feladók akként kötelesek csomagolni, hogy a küldemények a közegészségre és az állategészsé-

ségre ártalmasak ne lehessenek, büzt vagy kigőzöl-
gést ne fejleszthessenek és hogy a szállítás alatt a
rázkódások folytán se éreszthessenek nedvet s
más vasuti küldeményekben semmi esetre se okoz-
hassanak kárt.

Ha küldeményt nem állatorvos, hanem a meg-
nevezett hatóságok vagy magánfelek küldik, a cso-
magozás és esetben is kivétel nélkül csak állator-
vos jelenlétében történhetik.

IV. A csomagolás követelményei a következők:

a) A felbontott egész állati hullákat darabon-
ként külön-külön vízhatlan vászonba kell bevarni,
a hullarészeket vagy kóros szerveket pedig per-
gamen papírba vagy vízhatlan vászonba darabon-
ként külön-külön kell begöngyölni és bekötni. Az
igy előkészített állati hullák, hullarészek és kóros
szervek részére külső burkolatul vastagfalú erős
faladát kell használni, melyet jól gyömöszölt fű-
résszel, korpával, tőzegporral, fagyapottal vagy
egyéb hasonló anyaggal akként kell jól kitömni,
hogy a védőréteg a tárgyat minden oldalról leg-
alább 5 cm. vastagságban vegye körül.

b) A felbontatlan egész állati hullák csoma-
golásánál vízhatlan vászonba való bevarrás mel-
lőzhető, a vízhatlan vászonba való bevarrás mel-
lőzése esetében azonban a felbontatlan állati hullák
természetes nyílásait akként kell elzárni, hogy
azokon át nedvesség semmi esetre se szivárogha-
son ki s ezen kívül a hullát korpából, fűrészpör-
ből stb.-ből álló védőréteggel 5 cm. helyett min-
den oldalról legalább 10 cm. vastagságban kell
körülvenni.

c) A külső burkolatul használt ládáknak oly
erős falakkal kell bírniok és a falaknak oly szil-
árdan kell összeilleszteni, hogy azok a tartal-
muk sulya alatt ki ne domborodjanak s az
eresztékek meg ne lazuljanak. Ha a láda sulya a
tartalommal együtt 50 kg.-ot meghalad, a ládát
abroncsokkal is el kell látni.

d) Az egyes ládákon és pedig magán a ládák-
nak oldalain betűkből és számból álló, a fuvarle-
vél adataival pontosan megegyező megjelölést kell
alkalmazni s ezen kívül a rendeltetési állomás
nevét és a láda tartalmát is olvashatóan rá kell
írni kívülről a láda oldalára.

V. A feladó a fuvarlevélnek „Egyéb törvényi-
leg vagy szabályzatilag megengedett nyilatkozat”
címu rovatában a következő nyilatkozatot köte-
les beírni: „Felelősséget vállalok, hogy e küldem-
ény az 1909. évi 85.328. számú m. kir. kereske-
delemügyi miniszteri rendelet szerint van belsőleg
csomagolva” (aláírás).

Abban az esetben pedig, ha a küldemény
feladója az I. pontban megnevezett közigazgatási
hatóságok valamelyike vagy magánfél, akkor cso-
magozásnál jelenlevő állatorvos a fuvarlevél emli-
tett rovatába a következő igazolási záradékot köte-
les beírni: „Igazolom, hogy ez a küldemény az
én jelenlétemben és szabályszerűen lett becsoma-
golva” (aláírás.)

VI. A küldeménynek a jelen rendelet értelmében
helyes csomagolásáért és felszereléséért a feladó
felelős s annak elmulasztásából származó
bármely kárt megtéríteni tartozik.

VII. A küldeményeket fedett kocsi-
kban kell szállítani, azokat sem a vasuti kocsi-
kban, sem a raklárakban nem szabad az élvezeti
cikkeket, tápszeret, az élvezeti cikkek és tápszer-
ek előállításához használható anyagokat, továbbá maró fo-
lyadékokat tartalmazó küldemények közvetlen
közébe elhelyezni.

VIII. A küldemények után, teherárúként való
szállítás esetén a tényleges suly alapján a I. dá-
rabáru osztály, gyorsárúként való szállítás esetén
pedig a közönséges gyorsáru díjtételei alkalmazandók.
A fuvardíj a feladónál fizetendő.

IX. Jelen rendelet azonnal hatályba lép s erre
egyidejűleg érvényüket veszít mindazok a ren-
delkezők, amelyek az állati hullarészek és kóros
szervek vasuti szállításának köz- és állategészség-
ügyi rendőri tekintetben való szabályozására nézve
eddig érvényben voltak.

X. Aki a jelen rendeletben az állati hullák,
hullarészek és kóros szervek vasuti szállítása és
csomagolása tekintetében előírt szabályokat meg
nem tartja, amennyiben szabálytalan eljárása su-
lyosabb törvényes következményeket illetőleg
fegyelmi eljárást nem von maga után, az 1888.
évi VII. t. c. 150. §-a szerint minősülő és bünte-
tendő kihágást követ el.

Felhivom Cimet, hogy nevezett miniszter ur-
nak ezen a Budapesti Közlönyben is már közhírré
tett rendeletét a maga részéről is, a legkiterjed-
tebb módon tegye közhírré.

Budapest, 1909. évi november hó 27-én.

A miniszter helyett
Ottlik Iván s. k.
államtitkár.

A nagyerdei hidegvizgyógyintézet megnyílt.

Intézeti és fűrdő- orvos **Dr. Szász Adolf** (lakik Piac-utca 59. sz.)

A vizgyógyintézet látogatói a vizgyógyintézet orvosa, vagy
más orvos rendelkezése alapján vehetik az intézetet igénybe s
a rendelkezés a fűrdőszolgálat átadandó.

A vizgyógyintézet délelőtt 5—1/2-ig, délután 2/5-től 1/2-ig
férfiak, délelőtt 1/2—12-ig és délután 1—1/2-ig nők által
használható. Úgyanott reggel 5 órától este 7-ig kádifűrdő, hétfőn,
szerdén és pénteken nők, egyébb napokon férfiak által használ-
ható gőzfűrdő áll rendelkezésre.

A fűrdő felügyelőség.

!! MEGJELENT !!

□ A VÁROSI TANÁCS KIADÁSÁBAN □

**DEBRECZEN SZAB. KIR.
VÁROS ÉRVÉNYBEN LÉVŐ
SZABÁLYRENDELETEI
NEK GYŰJTEMÉNYE.**

Az 564 oldal terjedelmű vasos kötet ára

2 KORONA.

Kapható a városi könyvnyomda-vállalat iro-
dájában. Kossuth-utca, városház-épület.